

תומאס הרדי

שוב היא תִּחְיָה מִתְחִילָה

ארבעה שירי פרידה

מאנגלית: צור ארליך

מקובלת הנוסחה: הִיָּה משורר בעלומיך ופרוזאיקון במיטב שנותיך. מפרסם אדם ספר שירה או שניים או שלושה, כטובל במי הספרות לשיעורין, ואז צולל אל הרומנים הארוכים. מהם הוא קונה לו שם ברבים, וימי משוררותו נשארים לו כזיכרון נעורים מתוק, ולקהל הרחב – כעובדת טריוויה מלפבת. תומאס הרדי הוא דוגמה נדירה למדי למהלך עניינים הפוך: הסופר האנגלי הנודע, יליד 1840, פרסם כעשרים כרכי פרוזה לפני שפרסם את ספר שיריו הראשון ב־1898, על סף העשור השביעי לחייו. מן הרומנים שלו תורגמו לעברית "הרחק מהמון מתהולל", "ראש העיר קסטרברידג'", "טֶס לבית דרבריל" ו"ג'וד האלמוני".

גם חיי הנישואים של הרדי החלו ברומן ונגמרו בשירה. עלילת הרומן המוקדם של הרדי, "זוג עיניים כחולות", שפורסם בהמשכים ב־1873, מבוססת על פרשת אהבתו לֵאמָה גיפֹרד, שהייתה אז בעיצומה. הוא הכיר את אמה בעיירה סיינט ג'וליוט, שאליה הגיע במסגרת מקצועו, אדריכל. בסתיו 1874 נישאו השניים. כמעט ארבעה עשורים חיו יחד, ארבעת העשורים הפוריים של הרדי כמחבר רומנים. המחצית השנייה של חיי נישואיהם התאפיינה בריחוק הדדי; אמה חשה פגועה מספרו השערורייתי של בעלה "ג'וד האלמוני". בכל זאת, פטירתה הפתאומית בסתיו 1912, יום אחד בלבד לאחר שחלתה, הכתה את הרדי באבל כבד. הוא נסע שוב אל המחוזות שטייל בהם עם אִמָּה בצעירותם, חי מחדש את ימי פריחת אהבתם, ובהשראת הצער והגעגוע כתב סדרה ארוכה של שירים שהתפרסמה ב־1914 בקובץ "שירים 1912-13".

שירים אלה הם מן האהובים והאישיים בשיריו, הנוטים בדרך כלל, כספריו, להעלות סוגיות עקרוניות תוך תיאור פרטני של אנגליה הכפרית של המאה התשע־עשרה ושל השניניים שחלו בה בפרוס המאה העשרים. קובצי שירה חדשים של הרדי הוסיפו להופיע בשנים שלאחר מכן, גם בשנות נישואיו עם אשתו השנייה, והקובץ האחרון הופיע בשנת פטירתו, 1928, והוא בן 88. כאן מוצע נוסח עברי לארבעה משירי המחזור. ב"הקול" (The Voice) מדמה המשורר לשמוע באוושת הרוח את קולה של אשתו המתה בצעירותה, בשנות הפריחה של אהבתם. "בלי צֶרֶמוֹנִיּוֹת" (Without Ceremony) משווה את מותה החטוף של אִמָּה למנהגה בחייה לצאת לנסיעות, או לפרוש לחדרה בלי התראה מוקדמת. ב"הטיול" (The Walk) יוצא הדובר להליכה רגלית במסלול שנהג להלך בו לבדו בשנות חייה האחרונות של אשתו, ועומד על ההבדל התהומי בין בדידות מבחירה לבדידות כפויה של אלמן. ב"גשם על קבר" (Rain on a Grave) מתייסר האלמן האוהב למחשבה שאשתו שהייתה בחייה רגישה גם לגשמי קיץ קלים שוכבת בקברה, בשטח הפתוח, ברטיבות ובקור. הוא שואל את נפשו לשכון בין הרגבים לצדה, ושואב לבסוף נחמת־מה מן המחשבה על המחזור שבטבע: שמרקב הגוייה צומחים פרחים

המשמחים ילדים וזוגות אוהבים ונותנים למתה חיים חדשים. הנוסח העברי מנסה לשמור על היגונם המשוכלל של השירים, ועל התנועה המתחוללת בהם בין המרומם למרושל.

צ"א

הקול

אֶשֶׁת עֲרָגָה – אֶת קוֹרֶאתָ, אֶת קוֹרֶאת אֵלַי.
פִּיךָ מְבַשֵּׁר כִּי עֲכָשׁוּ אֶת לֹא עוֹד
כָּפִי שְׁשֻׁנִית אֶלֹא כָּפִי שְׁנֵרֵאִית אֵלַי
אֲזַ כְּשֶׁהִיִּית לִי עוֹלָם וּמְלֹאוֹ.

אֶת? הַזֹּאת אֶת? אִם זֹאת אַתָּה, תִּנֵּי לְרֹאוֹת אוֹתְךָ.
בּוֹאִי חֲכִי לִי כְּאֲז חוּץ לְעִיר,
שָׁם, בְּמָקוֹם שְׁשֻׁנוֹתִי עוֹד זֹכְרוֹת אוֹתְךָ,
עִם שְׁמִלְתְּךָ הַכְּחָלָה כְּאוֹר!

או שֶׁרַק רוּחַ קָלָה הָאוֹשֶׁת פֹּה
בֵּין עֲשָׂבִים וְרוּחַפֶּת לָה סֶתֶם
הִיא הַקּוֹרֶאת לִי, וְאֵין כָּל קוֹל אֶשֶׁת פֹּה,
לֹא גָלוּי, לֹא נִסְתָּר.

כֵּן אֲנִי. רְשׁוֹל רֶגֶל,
סְבִיבִי עָלִי כֶּרֶת,
רוּחַ רוּחַקֶת רוּחַשֶׁת, חוֹרֶקֶת,
וְאֶשֶׁה קוֹרֶאת.

בלי צרמוניות

כְּדֶרֶכְךָ, יְקִירָתִי,
הִלַּכְתָּ בְּלִי הַפֶּרֶד.
כְּמוֹ אַחֲרֵי צֵאת אוֹרְחָת,
כְּשֶׁהִיִּית כֶּבֶר בּוֹרְחָת
וְאֲנִי מִהֶסֶס יוֹרֵד;

או כְּשֶׁאַרְזֹת תִּיק
 לְקַרְאֵת צֶאֱת – נִגִּיד: לְמַרְכֹּז –
 וְאַנִּי בְּשָׁלִי, עוֹד אֶפּוֹף
 עֲנִינִי, וְהִנֵּה תוֹךְ עֶפְעוֹף,
 בְּלִי לוֹמַר לִי מֶלֶה כָּכָר גִּזְתָּ.

וְעִכְשׁוֹ, כְּשֶׁקִּנִּית כְּרִטִּס
 לְנִצָּחַת, אֵף שׁוֹב בְּמֵאֲלֶתֶר,
 בְּהֶלֶכְךָ מֵעַמִּי,
 כִּמּוֹ אֲמַרְתָּ, כִּמּוֹ תִּמִּיד:
 "לְהִגִּיד שְׁלוֹם? מִיִּתֵּר".

הטיוול

בְּסוֹף לֹא טִילַת אֲתִי
 אֶל תֵּל שֶׁל אֵילָן עֲתִיק
 בְּדֶרֶכִי עֶפֶר
 בְּבִימִי עֶבֶר;
 לֹא יִצְאֲנוּ טֶן־דוֹ
 כִּי רִגְלֶיךָ כְּבִדוֹ,
 וְטִילַתִּי לְבַד, לֹא כָּל כֶּף מְטֹרֵד
 מִכֶּךָ שְׁבַבִּית נִשְׁאֲרֶת.

הַיּוֹם שׁוֹב טִילַתִּי לִי שֵׁם,
 בְּשִׁבִּיל הַהוּא הִישָׁן;
 שׁוֹב אוֹתוֹ מְרָאָה,
 שׁוֹב הַשִּׁבִּיל זֹהָה,
 שׁוֹב אֲנִי לְבַד –
 מָה, אִם כֵּן, אֶבֶד?
 רַק יִדְעֵת־הַתְּשִׁית
 שֶׁיֵּשׁ בֵּית וַיֵּשׁ בּוֹ אֲשֵׁתִי.

גשם על קבר

עב מִידָּה בָּה
 מִימִיו בְּמָטָה,
 מִלְּעִיג עֲמָתָה –
 הִיא, שְׁעָתָה זֶה
 יִסְרָה בְּמָטָה,
 כָּאֵן נִהְדָּפֶת
 מִפְּנֵי הָרוּדָה בָּה:
 קֹר הַנֶּתֶז אֶל
 לְבָה, חֵץ מָטָר.

היא – שְׁזַנְקָה אֶל
 תַּחַת קוֹרָה
 אִם הַזֶּדֶזֶף לוֹ
 עַל שְׁעָרָה
 גֶּשֶׁם שֶׁל קִיץ;
 כְּזֶה הַמְצִיף
 אֶבֶק בְּרָצִיף,
 יוֹרֵד כְּמִלּוֹא סֶפֶל,
 מַחְרִיד דְּרוֹר מְצִיף.

לוֹ רַק אֲשַׁכֵּב שָׁם
 אֲנִי וְלֹא הִיא!
 אוֹ שְׁנִינוּ יַחְדָּו שָׁם
 בְּקֹר מְשִׁתָּף שָׁם
 נִשְׁכָּב וְנִרְטָב שָׁם
 בְּיַחַד בִּסְתָּו שָׁם
 וְגַם כְּשִׁיוֹטָב שָׁם
 בְּעָרֵב בְּהִיר
 שֶׁל אָבִיב אֱלֹהִי.

תִּכְּךָ יִנְצוּ
חֲצִים עַל תְּלָה,
חֲרָצִית תַּצִּית נֶצֶר
כָּכֹב כְּכָלָה,
עַד תִּכְלִל בָּהֶם
הִיא, לְהַלִּל בָּהֶם
אֶהֱב אֵילַת
וְעֶנְג שֶׁל יָלֵד:
שׁוֹב הִיא תַּחֲיָה מִתְחַלָּה.